

ПЪРВА ГЛАВА НАУЧНИ ОТКРИТИЯ

Откритието е обект на интелектуална собственост, съдържащ в себе си, от една страна, елементи, характерни за обектите на индустриална собственост по Парижката конвенция, а от друга, като резултат на науката съдържа елементи на обектите по Бернската конвенция. Поради тази причина откритието не се включва нито в едната, нито в другата конвенция, а е обект на отделно международно съглашение. Това е Договорът за международна регистрация на научните открития, приет в Женева на 03.03.1978 г.⁹ Отделно от този договор всяка държава по преценка може да въведе национална закрила на откритията¹⁰.

Съобразно Женевския договор **научното откритие е установяване на явления, свойства или закони на материалния свят, неизвестни по-рано и достъпни за проверка.**

Авторът на научно откритие се нарича **откривател**. Той е физическо лице/а, което по пътя на наблюдения, изследвания, експерименти или разсъждения самостоятелно е/са направил/и научно откритие по начин, позволяващ неговото установяване.

Много често извън тесния кръг на специалистите в тази област не се прави разлика между понятията „откритие“ и „изобретение“, както и между „откривател“ и „изобретател“. Това е в известна степен логично, доколкото между откритията и изобретенията съществува много тясна връзка.

За разлика от изобретенията обаче при научните открития отсъства процесът на **създаване**, на **изобретяване** на нещо ново, а е налице процес на **установяване**, на **откриване** на явления, свойства или закони, които обективно са съществували в материалния свят, но до момента на „откриването“ им са били непознати за човека. При процеса „изобретяване“ се създава нещо ново, което преди това никога не е съществувало. Оттук произтича и разликата в наименованията на автора на откритието, който е „откривател“, и автора на изобретението, който е „изобретател“.

Разбира се, тази разлика в никакъв случай не омаловажава огромното значение на научното откритие като ново знание. Както вече споменахме, самата връзка между откритието и изобретението е много тясна. Откритието обикновено е резултат от фундаменталните изследвания, а изобретението е резултат на приложните разработки. В този смисъл изобретенията са конкретни технически решения, създадени на базата и при използването на „откритите“ закони, свойства и явления в материалния свят. Типичен пример за такова „взаимодействие“ между откритие и изобретение е **откритието „фотоелектричен ефект“** на академик Г. Наджаков от 1935 г. и разработеното на тази база **изобретение – фотоклетката**.

⁹ Условие договърът да влезе в сила е да бъде подписан и ратифициран от 10 държави. Тъй като това условие още не е изпълнено, договърът не е влязъл в сила.

¹⁰ В България закрила на откритията е въведена със Закона за откритията, изобретенията и рационализаторските предложения от 1961 г. (в. „Известия“, бр. 10/1961 г.), който в частта си за откритията е в сила до влизането в сила на Закона за патентите от 1993 г.

Други характерни моменти за откритията:

- За откритието не може да се предостави изключително право за ползване, т.е. върху него **не може да се установи собственост**. То е закон, явление, свойство, което обективно действа в материалния свят, във и независимо от човешкото съзнание.
- Научното откритие като правило е свързано и изисква наличието на **причина, следствие и причинно-следствена връзка**. Ако тези елементи отсъстват, говорим за наличието на **научен факт**, но не и за научно откритие.
- Научното откритие трябва да може да бъде **установено** и от други компетентни в същата област лица.
- Като правило обикновено не се признават за „научни“ откритията в областта на: 1. обществените науки; 2. географията; 3. археологията; 4. геологията и 5. палеонтологията.

Документът, който се издава за научното откритие, обикновено се нарича „диплом“ или „свидетелство“. Както бе посочено, този документ не предоставя изключителни права върху откритието. Имуществените и неимуществените права, произтичащи за автора на откритието, се уреждат от конкретното национално законодателство. От неимуществените права трябва да споменем правото на автора да назове откритието със своето име.